

ФИЛОЛОГИЯ

PHILOLOGY

УДК 8m2

Э-57

ББК 83.3 (2m)

С. ЭМОМАЛӢ

ХУДШИНОСИИ МИЛӢ АЗ НИГОӢИ СОТИМ УЛУҒЗОДА

Мавзӯи худшиносии милӢ дар адабиёти тоҷик мавзӯи комилан навест. Аз шоирони адабиёти классикӣ устод Рӯдакӣ, Фирдавсӣ, Саноии Ғазнавӣ, Фаридуddини Attor, Ҷалолуддини Балхӣ, Низомӣ, Саъдӣ, Ҳофиз, Ҷомӣ, Бедил, Аҳмади Дониш сар карда, то адабони адабиёти асри XX устод С. Айнӣ, А. Лохутӣ, А. Фитрат, М. Турсунзода, С. Улуғзода, Ҷ. Иқромӣ, Раҳим Ҷалил, Алӣ Хуш дар мавзӯи фавқ ибрази андеша намудаанд. Аммо, мавзӯи мазбур то сохибистиклол шудани Ҷумҳурии Тоҷикистон зерин назорати саҳти идеологияи коммунистӣ қарор дошт. Чи хеле ки профессор М. Имомов қайд намудааст: «Мавзӯи худшиносӣ ва ҳудогоҳии милӢ дар даврони шӯравӣ мавриди назорати саҳт қарор гирифта буд ва нависандагон имкон надоштанд, ки аз ҳадди эътидол фарохтар по бигзоранд» (2, с.79).

Баъди сохибистиклол гардидани Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ба даст омадани истиқлолияти сиёсӣ фарҳангӣ мавзӯи худшиносии милӢ яке аз мавзӯҳои муҳими рӯз қарор гирифта, мавриди таваҷҷӯҳи давлату ҳукумат, аҳли фарҳанг ва бевосита Сарвари кишварамон қарор гирифт. «Асарҳои пунарзиши Садриддин Айнӣ, Абулқосим Лохутӣ, Пайрав Сулаймонӣ, Мирзо Турсунзода, Ҳабиб Юсуфӣ, Мирсаид Миршакар, Сотим Улуғзода, Ҷалол Иқромӣ, Раҳим Ҷалил, Абдусалом Дехотӣ, - қайд кардааст, Президенти мамлакат Эмомалӣ Раҳмон, - дар мавзӯҳои гуногуни соҳтмони ҳаёти нав танин андохта, аз садои дил ва маҳсули меҳнати бунёдкоронаи халқи тоҷик ба ҷаҳонӣён мужда мерасониданд» (3, с.3).

Бидуни шакку шубҳа дар таърихи адабу фарҳанги асри XX адабӣ, ки баъд аз устод Айнӣ дар инъикоси бадеии таърихи халқи тоҷик, масоили милӢ, худшиносию ҳудогоҳӣ, ғаму дард, шодиву нишот ва бурду боҳти миллати тоҷик саҳми арзанда дорад, Сотим Улуғзода мебошад. Чи хеле ки профессор Х. Асозода қайд мекунад: «Вобаста ба мавзӯи худшиносӣ ва тадқиқи бадеии

чехраҳои адабиву таърихӣ осори саҳनावу насрии устод С. Улуғзода мавқеи махсус дорад» (1, с.175).

Таваҷҷӯҳи Сотим Улуғзодаро тақдири таърихӣ халқи тоҷик ҳанӯз ҳангоми таҳсил дар Дорулмуаллимини тоҷикӣ шаҳри Тошканд (1925-1929) ба худ ҷалб намуда ва баъдтар ин масъала дар эҷодиёташ беш аз пеш мавқеъ пайдо карда, минбаъд барномаи эҷодиаширо ташкил намудааст. «Ман (С. Улуғзода – С. Э.) дар солҳои баъд таърихи халқи худро омӯхтам, бо эҷодиёти Рӯдакӣ, Носири Хусрав ва арбобҳои дигари маданияти гузаштаамон шиносӣ пайдо кардам, лекин олими рус (профессор Андреев – С. Э.), ки нахустин бор ба ман «халқи худро шинос» гуфт ва худаш ҳам намунаи чунин шиносӣ буд, як умр дар хотири ман монд» (5, с.272). Тавре ки аз ишораи худӣ нависанда ва осори ҷопии ӯ бармеояд, ин шинохт аз таъриху фарҳанги миллати худ то андозае мавриди баҳрабардорӣ қарор гирифтааст. Аз солҳои 40-уми асри XX сар карда, устод С. Улуғзода ба тадқиқи баррасӣ ва тасвири бадеии рӯзгору осор, мактаби илмию адабӣ, муҳит ва замони зиндагии мутафаккирони бузурги тоҷикӣ форс – Рӯдакӣ, Фирдавсӣ, Сино, Носири Хусрав, Саъдӣ, Ҳофиз, Ҷомӣ ва Аҳмади Дониш камар баст ва дар киноповестҳои «Қисмати шоир», «Ҷавонии ибни Сино» намоишномаи «Рӯдакӣ», повестҳои «Субҳи ҷавонии мо», «Ривояти суғдӣ», романҳои «Восеъ», «Фирдавсӣ», песаҳои «Восеъ», «Алломаи Адҳам ва дигарон», рисолаи «Пири ҳақимони Машриқзамин», «Темурмалик» барин асарҳои насриву намоишномаҳои таърихи пурфӯҷи халқи азизашро мавриди тадқиқи бадеӣ қарор дод, то ҳамзамонашро ба шинохти ҳақиқати таърихӣ ва худшиносиву ҳудогоҳии миллӣ ҳидоят намояд. Ҳарчанд ки мавзӯи худшиносии миллӣ дар эҷодиёти Сотим Улуғзода мавриди таваҷҷӯҳи алоҳида қарор нагирифта бошад ҳам, вале ин ҷиҳати фаъолияти эҷодии ӯро донишмандон: М. Шукуров, Л. Демидчик, С. Ш. Табаров, Х. Шарифов, М. Раҷабӣ, Р. Мусулмонӣ, Х. Асозода ва М. Исоматов дар мақолаҳои илмию монографияҳои алоҳидаашон дар мавридҳои муносиб ишораҳо кардаанд.

Ба таъъ расидани романи «Восеъ» дар ҳаёти фарҳангиву адабии мардуми тоҷик ҳодисаи ҷараёнӣ буд. Нависанда дар асар ба муҳимтарин лаҳзаҳои ҳаёти мардуми кӯхистони тоҷик назар андохта, зиндагии тоқатфарсои мардуми ин сарзаминро ба воситаи қаҳрамони марказии асар – Восеъ нишон додааст.

Ифтихор аз ватану ватандорӣ, ҳимояи шарафу номуси инсонӣ низ яке аз паҳлӯҳои худшиносист, ки дар романи «Восеъ» баръало ба назар мерасад. Воқеан дар асар мебинем, ки офати хушксолии дусола мардумро ба шӯриш бархезондааст, ҳол он ки сабаби асосии ин қиёми халқӣ соҳти ҷомеаи феодалии ҳамонрӯза буда, дар муколамаи Восеъ бо мулло Сафар вазъияти иҷтимоии давр бо тамоми возеҳӣ ба хонанда аён мегардад.

Дар муколамае, ки дар зер хоҳад омад, нависанда саъй намудааст, ки ҷаҳони ботинӣ, дидгоҳ, қазовату арзёбии қаҳрамони худро перомуни арзишҳои асрҳо шаклгирифтаву суратфӯтаи инсонӣ мисли ватандорӣ, меҳанпарастӣ, нангу номус ва монанди инҳо бозтоб намояд.

Тибқи тасвири С. Улуғзода мардуми камбизоату оддӣ, ки машғули рӯзгори ҳешанд ҷаҳони марғубу рангине доранд, ки аз ҳар нигоҳ бо лутфу волотар аз табақаи сарватманд аст.

Нерӯи бузурге дар ниҳоди ин тоифа ҷойгузин аст, ки иттиҳоду иттифоқи онҳо метавонад ҳар низомро сарнагун созад. Дар радифи ин хусусияти зотӣ мардуми заҳматкаш ҳамчунин таҳаммулпазиру дурандеш аст. Воқеиятро ба гунаи лозим баррасӣ мекунад ва танҳо дар лаҳзаҳои ногузир даст ба иқдоми ниҳову тақдирсоз мезанад, ки порчаи поёнӣ исботи ин матлаб аст. «Ман (Восеъ – С. Э.) меҳоҳам як бор ба ин золимон, ба ин хунхорон, ба ин дарандагони дупо нишон диҳам, ки мо, ғақирон ҳам одаме, ҷон дорем, номус дорем, агар якдилу якҷон шавему хезем, онҳоро зада метавонем. Ин азм ва қатъияти сардори шӯриш муллоро дар ҳайрат афканд. Аслан ақидаи мулло Сафар дар бораи усули идораи аморати манғития, ақидае, ки ӯ дар ҳуҷраи мадрасаи Тиллоқории Самарқанд ба Восеъ ва Назир изҳор карда буд, на фақат тағйир наёфта, балки пас аз сафари ӯ ба қўҳистон ва дидани он ҳама бедодгарии ҳокиму амалдоронаш боз мустаҳкамтар шуда буд. Аммо вай, муллои раҳмдил, некхоҳ, беозор, аз қушоқушӣ метарсид, қушоқушии, ки бе шакку шубҳа сарбозони амиру ҳокимон ба амал хоҳанд овард. Вале аз гуфтори Восеъ ба ҳубӣ ҳис кард, ки дар воқеъ ғақиронро ғайр аз шӯриши ҳар чӣ бодо бод ҷораи дигар намондааст» (4, с.274). Ҳамин ҷабру зулми бепоён сабаб гардид, ки мардуми авом бо сардории Восеъ ба шӯриш бархостанд.

Тавре ки ишора рафт, оғози ғаёлияти адабии С. Улуғзодаро метавон ба солҳои таҳсилаш дар Дорулмуаллимини тоҷикии шаҳри Тошканд нисбат дод. Андешаҳои миллии нависанда дар Дорулмуаллимини мазбур маҳз баъд аз шиносӣ пайдо намуданаш бо яке аз шахсиятҳои фарҳангии ҳамоно замон - устод С. Айни ва панди профессори рус М. С. Андреев дар бораи «шинохти халқи худ» сурат бастааст. Ба ин маънӣ аввалин иқдоми ҷиддии С. Улуғзодаро дар роҳи манфиатҳои миллии ҳамоно таҳсили Дорулмуаллимин дониста, ҷиҳати амалии онро дар интишори қиссаи таърихӣ «Ривояти суғдӣ» ба мушоҳида гирифтани мумкин аст.

«Ривояти суғдӣ» бори нахуст соли 1975 дар маҷаллаи «Садои Шарк» (№11 - 12), солҳои 1977, 1984 дар шакли китоби алоҳида нашр шудааст. Сотим Улуғзода агар дар романи «Восеъ» ҳодисаҳои таърихӣ солҳои 80 – уми асри XIX – ро инъикос карда бошад, дар повести «Ривояти суғдӣ» моро ба воқеаҳои таърихӣ ҳеле дур – замони истилои араб дар асри VII ба Мовароуннаҳр ошно мегардонад. Дар баробари ин, дар қисса ҳаёти сиёсӣ фарҳангӣ, иҷтимоӣ иқтисодӣ, тарзи зиндагонии мардуми Суғди ҳамоно вақта, ҷашну маросимҳо ва расму оинҳои қадимаи аҷдодони мо тасвир ёфтааст. С. Улуғзода дар қисса ба зиндагии суннатӣ суғдиён аҳамияти махсус дода, ҷунин нигоштааст: «Дар Суғд ҳеҷ яке аз маросимҳои бисёри суғдиён бо ҷунин фароҳӣ, шукӯҳ ва ҳуррамии тамоми халқ ҷашн гирифта намешуд, ҷуноне ки Наврӯз гирифта мешуд. Марду занҳо, бачаҳо либосҳои рангоранги идона пӯшида, ба сайри сахроҳо, боғу бўстонҳо мебаромаданд ва ба шарафи вуруди тобистони ғайзбор таронаҳо меҳонданд, бозиҳои гуногун барпо менамуданд. Меҳмондорихо, зиёфатҳои ҳамдигарӣ авҷ мегирифтанд.

Ин ҷашн аз ҳама бошукӯҳтару ҳуррамтар дар сайрҳои беруни шаҳр баргузор мешуд: дар он ҷо созанда ва сарояндагон, гӯяндагон, раққосон, шӯъбадабозон издиҳомӣ халқро дилхуш мекарданд. Ҷавонон гӯштингирӣ,

чавгонбозӣ мекарданд, пойга метохтанд» (5, с.368). Бидуни шак «Ривояти суғдӣ» миёни осори устод С. Улуғзода ва гузашта аз ин дар насри муосири тоҷик ҷойгоҳи ҳосе дорад. Маҳз дар саҳифаҳои ҳамин асар аст, ки мо бо мазҳари зиндагии мардуми тоҷик, саҳнаҳои дилангезу ибратомӯзи таърихи пурифтихори он ошно мешавем.

Тарсиму бозтоби расму ойин, анъанот, ки гӯшаи сабзи фарҳангу тамаддуни мардуми тоҷик маҳсуб мешавад, ҷанбаи ҳунари, адабии асарро ниҳоят қавӣ намудааст.

Хонанда бо мутолиаи асар ба гузаштаи хеле дури таърихи пуршукӯҳи миллати мо ошно мегардад. Яке аз хидматҳои нависандагони боистеъдоду соҳибҳунар низ ҳамин аст, ки эшон дар ҳифзу нигоҳдошти ҳофизаи таърихи мардум нақши корсоздоранд. Ҳофизаи таърихӣ, ки баёнгари тамоми доштаҳои маънавӣ, адабӣ, фарҳангии як миллат аст.

С. Улуғзода бо эҷоди қиссаи «Ривояти суғдӣ» хостааст, ки халқашро бо гузаштаи дураш, бо доштани таъриху тамаддуни қадимӣ, фарҳанг ва урфу одатҳои аҷдодӣ ошно созад.

Мавзӯи дигари ин асарро ватанхоӣ ва ватанпарастӣ ташкил мекунад. Аслан миёни тамоми эҳсосоте, ки дар ниҳоди инсонӣ ҷойгузин аст, волотаринаш ба андешаи мо ҳамин эҳсоси ватандориву меҳандӯстист, ки зикраш дар боло низ рафта буд.

Ватандӯстӣ мисли донест, ки ба хоҳири рӯишу сабзиш дар хок шинонда мешавад ва ниёзманди парваришу мувоҷибот аст. Дар рушду инкишофи ин тухми инсонсозу зиндагиофар дар радифи дигар ниҳодҳои иҷтимоӣ нақши шоирону нависандагон низ ниҳоят судманд аст.

Маҳз як адиб, як ҳунарманд метавонад бо навиштаҳои худ, зикри мисолҳои хубу ибратомӯз ба ҷаҳони фикру андешаи ҷавонон ворид гардад, таъсир бигузарад ва ҳисси муҳаббату дӯстдориро нисбат ба Ватан, марзу бум парваронад. Зимни мутолиаи «Ривояти суғдӣ» ба намунаҳои ҷолибе бармехӯрем, ки бисёр таъсирбахшу коргаранд ва ба андешаи мо дар камолу тарбияти эҳсоси ватандорӣ ҷавонони мо аҳамияти зиёде доранд. Барои намуна метавон мисоле нақл намуд.

Қаҳрамонҳои марказии қиссаи «Ривояти суғдӣ» падару писар буда, ҷоҳиани падари номурод, ки писари ҷасуру тавонояшро гурури ҷавонӣ, ҳавою ҳаваси паҳлавони сол шудан гирифтори ғуломӣ ва асирий мегардонад, тасвир шудааст. Образи марказии асар ҷавонмарди суғдӣ – Виркан дар ғуломӣ ҳам баҳри озодию химояи Ватан мубориза бурда, ҷони худро дарег надоштааст. «Виркан шарикони бадбахти худро ба исён даъват мекард:

- Шумоёнро ба фармонбарӣ хомӯшӣ фақат тарси ҷон мачбур мекунад, - мегуфт ӯ (Виркан – С. Э.) ба онҳо. – Лекин магар аз ин гуна зиндагӣ марг бехтар нест? Чаро мо бояд ба ин ҳама ранҷу азоб тоқат кунем? Пас, биёед киём мекунем, саркорону посбононро мекушаму мегурезем.

- Ба кучо? - мепурсиданд ғуломон.

- Ба биёбон, ҷавоб меод Виркан.

- Охир, саворони Саид, сарбозони ҳоким аз дунболи мо меафтанд, дастгирмон мекунанд, он гоҳ вой ба ҳоли мо!

- Магар бе ин ҳам «вой ба ҳоли мо» нест? Ба сарафрозӣ мурдан дар ҷанг аз мурдан бо сархамӣ дар ин асорати нангин авлотар аст (5, с. 431).

Воқеан ҳам, ҷонфидой баҳри ҳимояву ҳифзи ватан, ки яке аз суннатҳои олии қадими мардуми эронинажод аст, дар қисса ба ҳубӣ эҳсос карда мешавад.

Дар осори устод С. Улуғзода ба масоили мухталифе метавон рӯбарӯ шуд, ки ҳар яке аз онҳо дар тафсиру ташреҳи мафҳуми худшиносиву ҳудогоҳии миллӣ қобили мулоҳизаанд.

Воқеан, ба хотири он ки як нафар дар домони иҷтимоӣ хеш ба маъниву моҳияти мафҳумҳои зиндагисоз пай барад ва ба умқи он бирасад, бояд марҳилаи зиёдеро тай кунад. Шахсеро, ки дар садад аст ба марзи худшиносӣ бирасад, лозим аст дар заминаҳои мухталиф мисли таъриху фарҳанг ва адаби ниёгон мутолиоти фаровон дошта бошад. Дар ин росто нақши адабиёти бадеӣ, осори адибони пешину нависандагони муосир бисёр судманд аст. Ачзое, ки пайкараи қулли худшиносиро ташкил мекунад, мисолу намунаҳои ӯшон дар мероси гузаштагон ва навиштаҳои муосирон зиёд аст. Эҷодиёти С. Улуғзода низ аз ҳамин радиф истисно нест.

Мавзӯи худшиносию ҳудогоҳии миллӣ ҳам дар самти фаъолияти илмӣ, драматургия ва ҳам дар соҳаи осори бадеии С. Улуғзода ба назар мерасад. Манфиатҳои миллии халқи тоҷик дар қулли эҷодиёти нависанда дар ҷойи аввал меистад, ки ба таъъ расидани романи «Фирдавсӣ» на ин ки исботи гуфтаҳои боло, балки намунаи олии он осори насрии адиб мебошад.

Донишони таъриху фарҳанги миллат, эҳтирому арҷгузорӣ ба суннатҳои миллии аҷдодон низ яке аз нишонаҳои худшиносии миллӣ мебошад, ки мавзӯи марказии романи «Фирдавсӣ» - ро ташкил намудааст. Маҳз ана ҳамин масъала Фирдавсии С. Улуғзодаро водор намудааст, ки гузаштаи хешро ба риштаи назм кашад:

- Аз назм кардани «Шоҳнома» мақсудат чӣ будааст? Аз шоҳон силаи фаровон гирифтани ва тавонгар шудан?

- На, аълоҳазрат, мақсудам танҳо ин набуд. Албатта, чунин умедам низ буд, ки дар пирӣ бениёзӣ биёбам, аммо мақсади умда – ба лутфу инояти Худовандӣ таърихи мулк ва осор ва ҳикмати Аҷамро зинда гардонидан буд, бо гуфтори сара ва дилпазир агар тавонам, то дар ҷаҳон аз худ ёдгоре боқӣ гузошта бошам (6, с.177).

Сотим Улуғзода дар романи «Фирдавсӣ» рӯзгору осор, муҳит ва замони зиндагии Абулқосим Фирдавсиро ҳангоми заволи давлати Сомониён ба тасвир кашидааст. Аз ин ҷост, ки яке аз сабабҳои асосии кадр нашудани «Шоҳнома» - и безаволи Ҳаким Фирдавсӣ, агар муҳити носолими шоирони маддоҳи дарбор, аз қабилҳои Унсурою Фарруҳӣ ва Асҷадӣ бошад, аз сӯи дигар, беэҳтиромии султон Маҳмуд нисбат ба таърихи куҳан ва фарҳангу тамаддуни эронӣ буд. «Ба назари Улуғзода - кайд мекунад профессор Х. Шарифов, - подшоҳони турк аз донишу хирад, аз эҳтироми фарҳанги эронӣ дур буданд ва бар он изҳори бегонагӣ менамуданд. Дар ҳамин буд қадрношиносии султон Маҳмуд ба Абулқосим Фирдавсӣ» (7, с.148).

Таъкид кардан бамаврид аст, ки дар романи «Фирдавсӣ» низ ин нукта бо як маҳорати баланди нигорандагӣ дар муколамаи султон Маҳмуд бо Абулқосим

Фирдавсӣ дар боби «Дар қабули шоҳ» оварда шудааст, ки шоири ватанпарасту хештаншинос гирд овардани таърихи куҳанро дар панду ҳикматҳо, ғазилату одоб, қадри сухан ва дониш барин чизҳо медонад, ки ҳеҷ гоҳ наву кӯҳна набуда, барои ҳар даври замон арзиши маънавӣ доштани онҳоро зарур меҳисобад. «Шоҳам, агар гуфтори банда бечост, аз карами ҳумоюнӣ бахшоиш меҳоҳам. Дар «Шоҳнома» агарчи сухан аз бостонзамон меравад, онро ҳадиси куҳан ё фасонаи куҳан наметавон гуфт. Дар ҷаҳон чизҳои ҳастанд, ки кӯҳна шудан надоранд: панду ҳикмат, андарз ва ибрате, ки аз пешиниён ба пасояндагон мерасанд, ҳамеша навад. Ҳар чи дар он рӯзгорон аз ниёғони мо ба зухур омадааст, хоҳ нек ва хоҳ бад, хоҳ савоб ва хоҳ хато, ҳама пандомӯз аст. Банда бо ҳамин эътиқод ранҷи сиёпанҷсоларо таҳаммул карда, «Шоҳнома» нигоштам» (6, с.181).

Дар ҳақиқат, романи «Фирдавсӣ»-и С. Улугзода хонандаро ба ҳисси баланди ватандорӣ, худшиносиву ҳудӯғии миллӣ ҳидоят намуда, масъалаи мазкур дар асари мазбур таҳкику таҳлили ҷиддиро тақозо дорад ва сазовори таҳқиқи алоҳида мебошад. Ин аст, ки дар ҳама офаридаҳои нависанда шахсиятҳои таърихӣ бо ақидаҳои тараққипарваронаи худ мақому манзалатеро доро мебошанд.

Пайнавишт:

1. Асозода, Х. Адабиёти тоҷик дар садаи XX / Х. Асозода. – Душанбе: Маориф, 1999. – 448 с.
2. Имомов, М. С. Ҷаҳонбинӣ ва тафаккури бадеии Садриддин Айнӣ / М.С. Имомов. – Душанбе: Матбуот, 2001. – 120 с.
3. Раҳмонов, Э. Ш. Фарҳанг ҳастии миллат аст/ Э. Ш. Раҳмонов. // Садои мардум. – 2001. – 24 март. - С. 3.
4. Улугзода, С. Восеъ / С.Улугзода. – Душанбе: Ирфон, 1979. –369 с.
5. Улугзода, С. Субҳи ҷавонии мо / С.Улугзода. – Душанбе: Ирфон, 1982. – 447 с.
6. Улугзода, С. Фирдавсӣ / С.Улугзода. – Душанбе: Адиб, 1991. - 253 с.
7. Шарифов, Х. Гӯяндаи достони таърихи тоҷикон/ Х.Шарифов. //Озурдагон ва умедворон. – Душанбе: Сино, 2001. – 195 с.

Reference Literature

1. Asozoda Kh. Tajik Literature of the XX-th Century. –Dushanbe: **Maorif** (enlightenment), 1999. -448pp.
2. Imomov M.S. Sadriddin Aini's Outlook and Imaginative Ideas. –Dushanbe: **Matbuot** (printed press), 2001. -120pp.
3. Rakhmonov E.Sh. In what the Nation's Culture Lies. // **Sadoi Mardum** (Nation's Voice). - 2001. –March 24. –p.3.
4. Ulugzoda S. Vose. –Dushanbe: Irfon, 1979. -369pp.
5. Ulugzoda S. The Dawn of our Youth. –Dushanbe: Irfon, 1982. -447pp.
6. Ulugzoda S. Firdawsi. –Dushanbe: **Adib** (writer), 1991. -253pp.
7. Sharifov Kh. Narration of the History of Tajiks// *Those who Suffer, but Hope*. –Dushanbe: Sino, 2001. -195pp.

Национальное самосознание с точки зрения Сотима Улуг-заде

Ключевые слова: национальное самосознание, рост самосознания, таджикская литература, Сотим Улуг-заде, роман «Фирдоуси»

Одним из важнейших факторов общественно-политической жизни Таджикистана в последние годы является рост национального самосознания, которое служит гарантом реализации национальных интересов и чаяний. Разработка темы национального самосознания в таджикской литературе встречается в произведениях Рудаки, Фирдоуси, Санои, Газнави, Аттара, Балхи, Низами, Саади, Джами, Бедия, Ахмада Дониша, С. Айни, А. Лохути, А. Фитрата, М. Турсунзаде, С. Улугзаде, Дж. Икрами, Рахима Джалила, Али Хуша. Но данная тема до обретения Таджикистаном независимости находилась под строгим контролем коммунистической идеологии.

Автор рассматривает данную тему в контексте романа «Фирдоуси» великого таджикского писателя Сотима Улугзаде. Роман призывает читателя к высокому чувству патриотизма, проявлению национального самосознания и самопознания, и тема национального самосознания на основе этого произведения заслуживает подробного и детального рассмотрения.

National Self-Consciousness from Sotim Ulug-zade's Viewpoint

Key words: national self-consciousness, growth of self-consciousness, Tajik literature, Sotim Ulug-zade, the novel "Firdawsi"

One of the most important factors of social-political life in Tajikistan for the latest years is a growth of national self-consciousness which serves a guarantor for realization of national interests and cherished desires. Elaboration of the theme of national self-consciousness in the Tajik literature is present in the literary productions belonging to Rudaki, Firdawsi, Sanoi, Gaznavi, Attor, Balkhi, Nizami, Saadi, Djami, Bedil, Akhmad Donish, Sadridin Aini, A.Lokhuti, A. Fitrat, M. Tursunzade, Dj. Ikrami, Rakhim Djalil, Ali Khush.

But before acquiring independence this theme was under a strict control of communist ideology in Tajikistan.

The author treats the theme in the context of the novel "Firdawsi" by the great Tajik writer Sotim Ulug-zade. The novel calls a reader to the elevated sense of patriotism, national self-consciousness and self-cognition; the theme deserves detailed and thorough consideration in the context of this literary production.

Роҷаъ ба муаллиф:

Сироҷиддини Эмомалӣ, номзади илмҳои филологӣ, дотсент, директори маркази нашрияти Донишгоҳи Миллии Тоҷикистон (Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе),
e-mail: sirojiddin1975@mail.ru

Сведения об авторе:

Сироҷиддини Эмомали, кандидат филологических наук, доцент, директор Издательского центра Таджикского национального университета (Республика Таджикистан, г. Душанбе), **e-mail:** sirojiddin1975@mail.ru

Information of the author:

Sirodjiddini Emomali, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor; Director of the Publishing centre under the Tajik National University (Tajikistan Republic, Dushanbe), **e-mail:** sirojiddin1975@mail.ru